

حجاب استایل‌ها در دو راهی دین‌مداری و تجددگرایی

استاد جامعة الزهرا(س) با بیان اینکه حجاب استایل‌ها نسبتاً انسان‌های مرفهی هستند و تمایل دارند هم زندگی متدین و هم متجدد داشته باشند، گفت: ما نمی‌توانیم جلوی فعالیت حجاب استایل‌ها را بگیریم، اما می‌توانیم آن‌ها را تجمیع و شبکه‌سازی کنیم و الگو دهیم.

استاد جامعة الزهرا(س) با بیان اینکه حجاب استایل‌ها نسبتاً انسان‌های مرفهی هستند و تمایل دارند هم زندگی متدین و هم متجدد داشته باشند، گفت: ما نمی‌توانیم جلوی فعالیت حجاب استایل‌ها را بگیریم، اما می‌توانیم آن‌ها را تجمیع و شبکه‌سازی کنیم و الگو دهیم.

حجاب استایل‌ها در دو راهی دین‌مداری و تجددگراییه گزارش خبرنگار ایکننا؛ نشست «حجاب از نگاه علم» از سلسله نشست‌های نگرشی چندرشته‌ای به مسئله حجاب، صبح سه شنبه ۲۳ آبان با حضور فائقه جاویدان، استاد جامعة الزهرا(س) و دکترای مطالعات زنان دانشگاه ادیان و مذاهب برگزار شد. عنوان این نشست «پدیده حجاب استایل در مسئله حجاب» است.

جاویدان در این نشست با تقسیم بندی معتقدان به حجاب گفت: دسته‌ای از این افراد متشرعان هستند که به حجاب از نظر شرعی و فقهی معتقد هستند. برخی مسئله حجاب را ایدئولوژیک حساب می‌کنند و می‌گویند من یک زن انقلابی هستم و با پوشش چادر علاوه بر اینکه واجب الهی را رعایت می‌کنم، گزاره‌هایی نظیر انقلابی بودن را نیز به مخاطبان انتقال می‌دهم. دسته‌ای نیز نگاه سنتی داشته و خود را ملزم می‌دانند، حجاب خود را رعایت کنند و وقتی با آن‌ها صحبت می‌کنید، می‌گویند؛ عادت به این پوشش دارند و افرادی هم که در پیرامون این فرد هستند، همه زنانه هستند که پوششان حجاب بوده و این زن، آنچه را دیده، بازتولید و این امر را تکرار می‌کند و ادله خاصی برای حجاب خود ندارد. دسته‌ای دیگر حجاب را مسئله زیباشناختی می‌دانند و خود را ملزم می‌دانند محجبه باشند و هیچ گزاره دیگری این حجاب را پشتیبانی نمی‌کند. دسته دیگر افراد محجبه‌ای هستند که بازاندیش دینی بوده و خود را ملزم به حدود و ثغور فقهی نمی‌دانند و حدی از حجاب را دارند که از قانون تخطی نکنند، یعنی در تکاپوی این نیستند که براساس حدود و ثغور فقهی حجاب را رعایت کنند. در این دسته بندی به افراد غیرمحجبه نمی‌پردازم.

وی در ادامه با اشاره به حجاب در فضای مجازی گفت: سال‌ها پیش وقتی زنان می‌خواستند پوششش، مدل لباس، رنگ و جنس لباس را انتخاب کنند، براساس تمایلات شخصی عمل می‌کردند و اگر در یک منطقه بودند از دیگران تأثیر می‌پذیرفتند، اما رونق فضای مجازی بر این مسئله اثر گذاشت و حجاب استایل‌ها بروز و ظهور بیشتری پیدا کردند. حجاب استایل‌ها در دو راهی

جاویدان با اشاره به مفهوم حجاب استایل تصریح کرد: عبارت حجاب استایل از دو واژه حجاب و استایل تشکیل شده و حجاب به معنای پوشش و استایل به معنی دیده شدن و بروز دادن است و کنار هم قرار گرفتن این دو کلمه که مفاهیم متضادی نسبت به هم دارند، یک تنش مفهومی را به مخاطب منتقل می‌کند. در واقع این عبارت یا هشتگ دچار یک تناقض و پارادوکس در درون خود است، اما ما با این مسئله بسیار مواجه هستیم و در شبکه‌های اجتماعی نیز بسیار فراگیر شده است. حجاب استایل‌ها، بخشی از بدن خود را براساس هویت و فرهنگ خود می‌پوشانند. آنها که این روش را برای دیده شدن انتخاب می‌کنند، سه مؤلفه دارند؛ اول، مطابق با آنچه مد روز است، پیش می‌روند تا از جریان‌ها مد و فشن عقب نمانند. دوم تمایل دارند، شیک باشند و سوم تمایل دارند سلیقه خود را به رخ دیگران بکشند و نشان دهند متمایز هستند و این مؤلفه‌ها با آنچه دین مشخص کرده است، سازگاری ندارد.

این کارشناس ادامه داد: حجاب استایل‌ها به تأویل‌ها و برداشت شخصی خود درباره حجاب پایبند هستند و آن را ملاک رفتارهای روزمره خود می‌دانند و صفحات آنها همراه با دنبال‌کننده‌های بالا بوده و فالوئر‌ها(دنبال‌کننده‌ها) با صبح بخیر آن‌ها روز خود را شروع می‌کنند و آنچه از روزمرگی دارند، وقت خود را با آنها می‌گذارند و با شب بخیر آن‌ها به خواب می‌روند. این برداشت شخصی در زندگی عملی، تأثیر زیادی روی مخاطبان می‌گذارد.

وی در ادامه بیان کرد: حجاب استایل‌ها نسبتاً انسان‌های مرفهی هستند و تمایل دارند هم زندگی متدین و هم متجدد داشته باشند. در حالی که وقتی شخصی این دو را در کنار هم داشته باشد، باید نسبت به آموزه‌های دینی عمیق بوه و انسان‌باتقوایی باشد تا در مواجهه با گزاره‌هایی که زندگی متجددانه پیش روی او می‌گذارد، در تضاد با زندگی دین‌مدارانه نباشد و وقتی در دو راهی این دو گیر می‌کنند، گزینه آنها زندگی دینی است و آنچه همخوانی ندارد را کنار می‌گذارند. در این راستا نقطه عطف این مسئله را می‌بینیم و آن‌ها در زندگی دین‌مدارانه و متجددانه، همه جوانب و لوازم را می‌پذیرند و در بین گزاره‌های

دین مدارانه گزینه‌هایی را انتخاب می‌کنند که همخوانی داشته باشد و اینجا شاهد این هستیم که انحراف و دور شدن از زندگی دین مدارانه اتفاق می‌افتد.
الگوی سوم زن ایرانی

جاویدان با اشاره به درصدی که از حجاب استایل‌ها و فمسنیت‌های ایرانی خارج‌نشین داشته، تصریح کرد: آن‌ها زنان مسلمان ایرانی بودند که خارج از ایران زندگی می‌کردند و در رفت و آمد به ایران بودند و می‌خواستند زندگی بعد مسلمانان خود را حفظ کنند و در خارج از ایران هم حجاب داشته باشند. در واقع آن‌ها هم، بخشی از بدنشان را می‌پوشاندند و هم، پیراهنی را انتخاب می‌کردند که بدن پوشیده بود و سر را هم می‌پوشاندند، اما نه آنطور که در چادر پوشیده می‌شود. دسته‌ای دیگر زنان مسلمان ایرانی بودند که در ایران زندگی می‌کردند و می‌دانستند که می‌خواهند حجاب استایل‌ها باشند و مسیرشان چیست و چه کارهایی برای دیده شدن انجام دهند. اما دسته دیگر زنان مسلمان ایرانی بودند که در ایران زندگی می‌کردند، اما کارشان غیرهدفمند بود. آن‌ها زندگی روزمره را به اشتراک می‌گذاشتند و تصاویر خود را به اشتراک نمی‌گذاشتند و یا زمانی بودند که محجبه هم نبودند و به دلیل یکسری اقبال‌هایی که نسبت به استایل زندگی خود داشتند، تصور کردند که آن‌ها هم می‌توانند شبیه حجاب استایل‌ها باشند و به تدریج از خود تصویرهایی را منتشر می‌کنند و دنبال دیده شدن و لایک گرفتن بودند و پیچ آن‌ها باعث آغاز تجارت و منفعت اقتصادی می‌شود؛ از این رو اهمیت می‌یابد، به همین دلیل در ورطه رقابت با سایر حجاب استایل‌ها می‌افتند و از آنجایی که این‌ها غالباً به جهت اعتقادی در حد پایینی هستند، آموزه‌های دینی آن‌ها عمیق نیست و در این جریان رقابت بدون اینکه متوجه شوند، از حلقه اعتقادی خود دور و به نوعی قربانی می‌شوند. چون از روز اول دوست نداشتند، تبرج کنند، اما جریان حجاب استایلی آن‌ها را به این سمت سوق داده است.

وی در ادامه با اشاره به فرمایش مقام معظم رهبری در کنگره هفت هزار شهید درباره زن مسلمان ایرانی که الگوی سومی را به دنیا ارائه کرد که نه غربی و نه شرقی بود، گفت: باید بینیم زنان ایرانی چقدر با این مسئله همخوانی دارند، متأسفانه حجاب استایل‌ها هم زن شرقی و هم غربی هستند. غربی هستند، چون از مد و استایل‌های غربی استفاده کرده و دنباله رو آن‌ها هستند و از کالاها برند و ... استفاده می‌کنند و از آن عقب نمی‌مانند. هم زن شرقی هستند، از این جهت که زن شرقی، تأثیرگذاری در تاریخ نداشت و منفعل بود و این زنان هم منفعل هستند و مدام زندگی مصرف‌گرایانه خود را به نمایش می‌گذارند و خودشان هیچ رهاوردی برای خانواده و جامعه خود ندارند، حتی قدرت تحلیل ندارند و در مسائل خاص موضع‌گیری نمی‌کنند. مثلاً از حجاب استایل‌ها هیچ واکنشی نسبت به مسائل غزه ندیده‌ایم، در حالی که بسیاری از آدم‌ها در دنیا از فضای مجازی برای ابراز انزجار خود استفاده کردند، اما بلاگرهای حجاب نسبت به آن سکوت کردند. البته گاهی صحبت‌هایی در این زمینه بوده، اما قدرت تحلیل ندارند.

وی با بیان اینکه این زنان، حجاب را از بعد زیباشناختی انتخاب کرده‌اند، افزود: این‌ها از گفته‌های آن‌ها وام می‌گیرم که می‌گویند؛ به دلیل زیبایی حجاب را انتخاب کرده‌اند و یا اکنون محجبه هستند و کسی از آینده خبر ندارد که چه خواهد شد؛ بنابراین نسبت به هر مسئله دید زیباشناختی داشته و آن را انتخاب می‌کنند. بسیاری از بلاگرهای حجاب پایان ناخوشایندی دارند و آن‌ها حجاب را یک امر شخصی دانسته و یک نگاه ایدئولوژیک به آن ندارند. آن‌ها حجاب و پوشش را به مثابه یک امر شعاری نمی‌دانند، بلکه آن را نماد می‌دانند و به استفاده از کالاها غربی روی آورده‌اند، در حالی که در این سال‌ها تأکید بسیار بر اقتصاد مقاومتی و استفاده از کالاها ایرانی بوده است، حجاب استایل‌ها برند‌های خارجی را تبلیغ می‌کنند، حتی لوازم زندگی خود را از این برندها خریداری می‌کنند و این جریان را با فالوئرهای خود به اشتراک می‌گذارند. در واقع آن‌ها مصرف‌گرایی و روی آوردن به غرب و کالاها غربی را برای قشر مذهبی جامعه ما ترویج می‌کنند.
جایگزینی عبا به جای چادر

این کارشناس مطالعات زنان به رفتارهای دیگری از بلاگرهای حجاب اشاره کرد و گفت: اغلب آن‌ها وقتی در آغاز فعالیت پیچ خود هستند، عکس با چادر دارند و بدون آرایش هستند و به تدریج با چادرهای مدل‌دار و آرایش‌های غلیظ ظاهر می‌شوند، کم‌کم عبا جایگزین چادر می‌شود و بعد پیراهن‌ها جایگزین عبا و بعد لباس‌های کوتاه جایگزین پیراهن بلند می‌شود و به تدریج بی حجاب می‌شوند که نمونه‌ای از آن را حتی در رسانه ملی هم دیدیم که از او در یک برنامه پرمخاطب دعوت شد و از همانجا معروف شد. اکنون می‌بینید که حجاب را کنار گذاشته است.

وی در ادامه با بیان اینکه بلاگرهای حجاب در جایگزینی عبا به جای چادر موفق بوده‌اند، بیان کرد: برخی این جایگزینی را استحاله فرهنگی می‌دانند، اما من معتقدم علاوه بر استحاله فرهنگی، استحاله ایدئولوژیکی هم اتفاق افتاده است. بنابه فرمایش مقام معظم رهبری در سال ۷۳ چادر را لباس و حجاب ملی و ایرانی دانستند. اما با افرادی مواجه می‌شویم که می‌گویند هیچ جای قرآن نگفته است که چادر ببوشیم. در واقع این به خلایق و ابتکار زنان ایرانی برمی‌گردد که براساس شاخصه‌هایی که برای پوشش ارائه داده‌اند، چادر را طراحی می‌کنند که بدنشان را فرامی‌گیرد و این حجاب و پوشش ملی ماست و از این جهت استحاله فرهنگی رخ داده است. اما استحاله ایدئولوژیکی از این جهت است که نماد یک زن مسلمان ایرانی و انقلابی هستند.

کشور های مسلمان زیادی وجود دارد، اما ایران تنها کشوری است که حجاب در آن به عنوان قانون و به شکل قانونی اجرا می شود. در گذشته پوشش اکثر زنان ایرانی چادر بوده است، بنابراین چادر هم نماد فرهنگی و هم ایدئولوژیکی است که دستخوش استحاله قرار گرفته است و حجاب استایل ها آن را برای زنان قشر مذهبی ایران رقم زده اند. در جریان پیاده روی اربعین می بینید، وقتی در جریانی که آماده سازی برای ظهور حضرت بوده و حجاب و تجمع عظیم شیعی است، چادر را حذف می کنند و عبا جایگزین می شود و همه اینها چیزی جز تأثیرگذاری حجاب استایل و ترغیب و تشویق آنها نیست.

وی ادامه داد: حجاب استایل ها غیر از تغییر پوشش، اکستنشن مژه، کاشت ناخن و ... هم داشته اند که یک زنگ خطر است، چراکه به واسطه آن ها نمی توانند طهارت داشته باشند. البته این ها یکسری رفتار های پوششی آن ها بوده است و یکسری رفتار ها هم در حوزه اعتقادات است که تجردگرایی را انتخاب می کنند.

جاویدان در پاسخ به سؤالی مبنی بر اینکه چطور شد، حجاب استایل ها شکل گرفتند و در میان مذهبی ها جا باز کردند، گفت: متأسفانه یک هویت زنانه صحیح که مبنی بر آموزه های ملی و دینی ما باشد، در بین دختران و زنان ما شکل نگرفت و افراد به دنبال جایگزینی بودند که حجاب استایل ها گزینه خوبی برای این مسئله قرار گرفتند. نبود و فقدان هویت صحیح زنانه و دخترانه باعث شد حجاب استایل ها مورد اقبال باشند. البته حاکمیت هم از این حجاب استایل ها حمایت می کند و با وجود اینکه می دانند این ها یکسری رفتار های خارج از عرف و فرهنگ دارند، اما از آن ها دعوت می کنند و حتی هزینه هایی به آن ها پرداخت می کنند تا در ایونت ها و جشنواره ها و ... حضور داشته باشند.

آسیب های حجاب استایل ها

وی در ادامه آسیب های ناشی از حجاب استایل ها را مورد اشاره قرار داد و بیان کرد: حیازدایی از جامعه دینی اولین آسیب حجاب استایل هاست، وقتی بلاگر های حجاب رفتار هایی دارند که براساس جاذبه های جنسی آن ها بوده و یا به دلیل شرایط زیبایی که در خود ایجاد می کنند، افراد جذب آنها می شوند و به تدریج این رفتار ها، ساختارشکنانه می شود و به تدریج از این رفتار خود ابایی ندارند و تبدیل به رفتار عادی می شود. یکی از رفتار ها این است که لایو می گذارند و یا چالش هایی را درباره زنان مطرح و درباره اش گفت و گو می کنند. از نام دین وام می گیرند و برای منافع شخصی خود فعالیت می کنند. برخی از بلاگر ها نیز باحجاب نبودند و به عنوان بلاگر حجاب فعالیت خود را آغاز کردند و وقتی برای مزون های لباس که ملزومات حجاب را ارائه می کنند، تبلیغ می کنند، مدل شده و پوشیده عکس می گذارند و باز هم از این طریق تعداد فالوئر بیشتری جذب می کنند.

وی با اشاره به تغییر الگو در میان بانوان گفت: تغییر الگو نیز آسیب دیگری است که به قدری ظریف و نرم انجام شده است که همانطور که اشاره شد، بانوان ما در پیاده روی اربعین هم عبا را جایگزین چادر می کنند. تغییر ذائقه حتی در میان مردان متدین هم دیده می شود، در واقع این تأثیرگذاری فقط روی زنان مذهبی نیست، بلکه بر روی مردان متدین هم اثر می گذارند. به این معنی که وقتی مدل رفتاری، آرایش و پوشش و ... را در حجاب استایل ها می بینند، برخی از آنها در آستانه شروع زندگی بوده و ملاکشان تغییر می یابد و یا مردانی متأهلی هستند که وقتی می بینند همسرشان چنین زیستی ندارد، در زندگی خود دچار تنش می شوند. ایجاد افسردگی در بانوان هم آسیب دیگری است، وقتی زنان مذهبی می خواهند خود را شبیه حجاب استایل ها کنند و مانند آنها سفر خارجی بروند، عمل زیبایی کنند و ... اما توان مالی ندارند و دچار افسردگی می شوند.

وی در ادامه مهمترین آسیب را از دست دادن صفای باطنی زنان دانست و تصریح کرد: آنها بر روی جسم خود تمرکز می کنند، در حالی که آنچه دین برای ما به ارمغان آورده، صفای باطنی است و اگر تغییری رخ می دهد، باید درونی باشد و قرار است حیات ابدی ما در آخرت رقم بخورد. بنابراین آسیبی که حجاب استایل ها به مخاطبان خود می زنند، آن ها را متمرکز بر جسمانیت خود می کنند. همچنین نظام ارزشی آنها با نظام ارزشی دینی ما در تعارض است و یک حرکت انحرافی ایجاد کرده و زنان و مردان ما را از زندگی ایرانی و اسلامی خود دور می کنند. همانطور که اشاره شد، حجاب استایل ها تمرکزشان بر این است که متمایز باشند. شاید برخی بگویند اینطور نیست، اما تفکر و زیست لذت محوری و انسان گرایی از سوی بلاگر ها به زنان و مردان قشر مذهبی ما منتقل می شود.

راهکار رهایی از آسیب حجاب استایل ها

این کارشناس مطالعات زنان راهکارهای رهایی از این آسیب ها را مورد اشاره قرار داد و افزود: در این راستا باید هویت سازی کرد. زنان و دختران ما، باید هویت صحیحی بر مبنای فرهنگ ملی و دینی خود داشته باشند، این هویت در بستر خانواده و مدرسه شکل می گیرد. متولی مدرسه آموزش و پرورش است و معلمان آن که قرار است، تعلیم و تربیت فرزندان ما را برعهده داشته باشند، باید بیش از قبل به این مسئله توجه کنند. متأسفانه آنچه معلمان به آن اعتقاد دارند، به فرزندان ما انتقال می دهند. در رصدی که انجام داده ام بخش قابل توجهی از فمینیست ها معلمان ما هستند که از اعتقادات فمینیستی تغذیه می شوند و بخشی از آن مربوط به حیازدایی، کلیشه زدایی و ... است.

وی در ادامه به شبکه سازی حجاب استایل ها تأکید کرد و گفت: ما نمی توانیم جلوی فعالیت حجاب استایل ها را بگیریم، اما می توانیم آن ها را تجمیع و شبکه سازی کنیم و الگو بدهیم. تبلیغ پوشاک ایرانی و اسلامی نیز راهکار دیگری در این زمینه است که باید مورد توجه قرار گیرد. حدود یک دهه است که کاربران زیادی به فضای مجازی جذب شده اند، اما ما کار فقهی دقیقی در این زمینه انجام نداده ایم که حضور بانوان در فضای مجازی چگونه باشد و نمی توان آن را فقط به حجاب محدود کرد، برخی رفتارها طنازانه و مکالماتی که رد و بدل می شود، نامناسب است و از دایرکت ها هم بی خبریم، بنابراین یک الگو به زن مسلمان داده شود که بر مبنای فقه و شرع باشد و براساس آن پیش برویم.